
Dret i intel·ligència artificial generativa. Dilemes sobre autoria, originalitat i atribució de drets de propietat intel·lectual

ANTONI RUBÍ PUIG

Universitat Pompeu Fabra
antoni.rubi-puig@upf.edu

Els avenços en intel·ligència artificial (IA) generativa i la popularització als darrers anys de models i aplicacions com ChatGPT, Stable Diffusion o Midjourney han esperonat la recerca acadèmica sobre les seves conseqüències per als drets de propietat intel·lectual, han servit per a endegar iniciatives legislatives en diverses jurisdiccions i també han donat lloc a diversos litigis, la majoria dels quals pendents de resolució.

Els sistemes d'IA generativa permeten, a partir d'una entrada d'informació feta per un usuari —habitualment, un text o una indicació (*prompt*, en anglès)—, generar nous continguts, com ara una imatge, un escrit, un vídeo o el codi font d'un programa d'ordinador. Aquests resultats o generacions són molt semblants als tipus de continguts que són reconeguts amb drets d'autor: presenten les característiques usuales de les obres literàries i artístiques, que són l'objecte primari de protecció del dret de la propietat intel·lectual, com ara un poema, un dibuix, una fotografia o un programari. Per això, els sistemes d'IA generativa susciten diverses qüestions amb relació a aquesta branca del dret. En aquesta contribució, m'ocupo de la qüestió de si els resultats de la IA generativa poder ser protegits mitjançant drets d'autor, però hi ha més temes d'interès pràctic i teòric, com són les possibilitats d'entrenar-ne els models subjacents a partir d'obres protegides o els riscos d'infracció si les generacions són massa similars a obres preexistents (Lee *et al.*, 2024).

En dret europeu, les obres originals són protegibles per drets d'autor. D'acord amb una jurisprudència consolidada del Tribunal de Justícia de la Unió Europea (UE), per a ser original, una obra hauria de constituir una creació intel·lectual pròpia d'un autor o, en altres termes, hauria de reflectir-ne la personalitat a partir de decisions lliures i creatives (Rubí Puig, 2024). No és gens clar que una generació reflecteixi la personalitat de l'usuari de la IA o la d'un altre subjecte, com

ara un enginyer desenvolupador del model o el compilador de la base de dades que es va fer servir per a entrenar-lo. A més, hom també pot defensar que les generacions no són originals, atès que estarien determinades per consideracions tècniques o les mateixes regles de funcionament del model. En altres termes, no hi hauria expressió personal pròpiament dita, sinó l'obtenció d'un resultat a partir d'un model d'optimització estadística o probabilística.

En aquests moments, no hi ha cap sentència o resolució en un estat membre de la UE que s'hagi pronunciat sobre aquesta qüestió jurídica. Trobem, en canvi, resolucions en altres països influents, en especial als Estats Units d'Amèrica (EUA). Segurament, el cas més rellevant és l'assumpte *Kashtanova*, decidit el 21 de febrer de 2023 per l'Oficina del Registre de Propietat Intel·lectual: la senyora Kristina Kashtanova havia utilitzat Midjourney per a crear diferents imatges, que després va arranjar per fer un còmic titulat *Zarya of the dawn*. Va sol·licitar la inscripció del còmic com a obra protegida al Registre i quan l'Oficina descobrí que les imatges havien estat generades automàticament va denegar-ne la protecció. Més ben dit, limità la salvaguarda només a aquells aspectes contribuïts per la sol·licitant —el text del còmic i l'arranjament de les diferents imatges per a narrar una història—, però no les imatges individuals de cada vinyeta. La resolució recorre a una sèrie d'arguments per a negar la protecció dels continguts generats per IA que il·lustren molt bé els dilemes entorn de llur originalitat, autoria i atribució.

En primer lloc, assenyala que els sistemes jurídics de drets d'autor recullen un model antropocèntric en què només són protegibles creacions fetes per humans (Blaszczyk, 2023). Esmenta, en aquest sentit, *Naruto vs. Slater*, un cas en què un tribunal de San Francisco resolgué que aquest model antropocèntric impedia l'atribució de drets a obres generades per animals no humans. En el cas en qüestió es tractava d'una fotografia feta per un macaco crestat d'una illa d'Indonèsia. Una ONG defensora dels drets dels animals, People for the Ethical Treatment of Animals, va iniciar un plet en nom i representació del mico contra David Slater, el fotògraf que havia propiciat la foto i l'havia comercialitzat després. Sense entrar a valorar si els drets corresponien al demandat, el tribunal rebutjà, però, que el macaco pogués ser-ne considerat autor.

En segon lloc, la resolució apunta que els resultats de la generació no són suficientment previsibles per part de l'usuari de la IA generativa. En altres termes, quan un usuari escriu un *prompt* no pot anticipar l'expressió final que produirà el sistema. En aquest sentit, la resolució també esmenta una altra sentència, la dictada en el cas *Sarony*, un assumpte sobre un retrat d'Oscar Wilde resolt pel Tribunal Suprem dels EUA fa cent quaranta anys. En aquell cas, el tribunal entengué que una obra fotogràfica podia ser protegida per drets d'autor. El procediment tècnic emprat no era rellevant, segons el Tribunal, sinó que l'important era la concepció de l'obra i que aquesta concepció es veiés reflectida en el resultat final obtingut. El tribunal elaborà allí la doctrina denominada de la *master mind*: si un subjecte pot concebre i anticipar tots els aspectes expressius d'una obra, n'ha de ser considerat autor amb independència de l'execució final o del procés tècnic seguit. Si s'aplica aquesta doctrina al cas actual, la resolució nega que l'usuari d'una IA generativa sigui efectivament una *master mind*, ja que no pot preveure els aspectes expressius finals a partir de les seves instruccions.

En tercer lloc, la resolució remarca que els *prompts* introduïts per un usuari no són realment instruccions, sinó mers suggeriments, que s'assemblarien als que fa algú que encarrega a un artista pintar un quadre. Per això, l'originalitat derivaria de l'actuació posterior de l'artista i no dels suggeriments fets pel comitent, ni tan sols quan la informació fos molt detallada. Tanmateix, alguns autors han defensat que si les instruccions són molt prolixes, si atribueixen un veritable control de l'usuari sobre el resultat final i redueixen la imprevisibilitat del procés, hi hauria motius per a considerar les generacions com a obres protegibles i atribuir-li'n l'autoria (Hugenholtz i Quintais, 2021).

Un darrer argument emprat en la resolució incideix en el fet que la usuària de la IA generativa no feu modificacions significatives a les generacions obtingudes i, per tant, no va aportar-hi noves contribucions creatives. Si hagués utilitzat el sistema com una eina més en el seu procés creatiu, seria més fàcil atribuir-li drets d'autor. Aquesta ha estat, per exemple, la solució adoptada recentment per un tribunal xinès, que resolgué que una imatge generada per IA era protegible, atès que l'usuari del sistema havia anat modificant les instruccions, unes cent cinquanta vegades, per a transformar la imatge progressivament fins a obtenir un resultat que reflectís les seves preferències estètiques.

Es poden tenir en compte més arguments en contra de l'atribució de drets d'autor sobre generacions. Un d'ells assenyala que la societat demana poder distingir les obres produïdes directament per humans de les produïdes per màquines per a privilegiar les primeres (Friedmann, 2024). En el fons, hi ha una preferència marcada per la idea d'autenticitat: protegir mitjançant drets d'autor només les obres produïdes per humans pot servir com una eina de certificació en el mercat (Burk, 2023). De fet, aquesta preocupació es troba en el Reglament europeu d'intel·ligència artificial aprovat recentment, en el qual s'estableixen dues obligacions adreçades a garantir aquesta autenticitat. Per una banda, els sistemes d'IA han d'incorporar mecanismes tècnics que permetin identificar mitjançant metadades que un contingut ha estat generat automàticament. Per l'altra, si els continguts poden incloure hipertrucatges (*deep fakes*) —això és, reflectir veus, imatges o altres característiques d'un individu, que puguin estar manipulats o que puguin contribuir a la desinformació—, cal revelar obertament que es tracta de generacions produïdes per un sistema d'IA.

També hi ha arguments que defensen la protecció de les generacions per drets de propietat intel·lectual. Aquests solen recórrer a una lògica pragmàtica i destaquen que, atès que les generacions poden tenir un valor artístic i comercial, té sentit concedir-ne els drets d'exclusiva a aquell subjecte que les ha generat (Samuelson, 2020). Es tractaria de la persona més ben situada per a poder controlar i fer créixer aquest valor. D'altra banda, els proveïdors de serveis d'IA generativa ja reconeixen en les seves condicions generals que els usuaris són els titulars dels drets sobre les generacions que produeixin. S'estaria formant, per tant, un costum en el mercat que podria arribar a influir en el dret. Alguns autors han proposat també crear nous drets d'exclusiva diferents dels drets d'autor per a protegir les generacions: es tractaria d'un dret afí que protegiria les generacions per un temps molt més limitat i amb un abast més minso.

Els propers anys seran decisius per a l'establiment de criteris legals i jurisprudencials que aclareixin l'estatus dels continguts produïts per eines d'IA generativa i com incidiran en la creativitat que els drets d'autor persegueixen incentivar.

Referències

- BLASZCZYK, Matt (2023). «Impossibility of emergent works' protection in U.S. and EU Copyright Law». *North Carolina Journal of Law & Technology*, 25 (1), p. 1-55.
- BURK, Dan L. (2023). «Cheap creativity and what it will do». *Georgia Law Review* [en línia], 57 (4), p. 1669-1712. <<https://doi.org/10.2139/ssrn.4397423>> [Consulta: 10 abril 2024].
- FRIEDMANN, Danny (2024). «Copyright as affirmative action for human authors until the singularity». *GRUR International* [en línia], 73 (1), p. 1-2. <<https://doi.org/10.1093/grurint/ikad133>> [Consulta: 10 abril 2024].
- HUGENHOLTZ, P. Bernt; QUINTAIS, João Pedro (2021). «Copyright and artificial creation. Does EU Copyright Law Protect AI-assisted output?». *IIC* [en línia], 52, p. 1190-1216. <<https://doi.org/10.1007/s40319-021-01115-0>> [Consulta: 10 abril 2024].
- LEE, Katherine; COOPER, Feder; GRIMMELMANN, James (2024). «Talkin' 'bout AI generation: Copyright and the generative-AI supply chain». *Journal of the Copyright Society* [en línia], 71, p. 1-128 (en premsa). <<http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.4523551>> [Consulta: 10 abril 2024].
- RUBÍ PUIG, Antoni (2024). «Originality in Spanish Copyright Law». A: GUPTA, Indranath; DEVAIAH, Vishwas H.; SINGH, Manveen (ed.). *Handbook on originality in copyright: Cases and materials* [en línia]. Singapur: Springer Nature, p. 1-15. <https://doi.org/10.1007/978-981-19-1144-6_22-1> [Consulta: 10 abril 2024].
- SAMUELSON, Pamela (2020). «Legally speaking AI authorship?». *Communications of the ACM* [en línia], 63 (7), p. 20-22. <<https://doi.org/10.1145/3401718>> [Consulta: 10 abril 2024].